Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Lösnummerpris: 15 öre.

TIDEVARVET

Nr 49 · 3 December

Nr 49 · 5 årg. 1927

Tidevarvet N:r 49

I strid mot behörighetslagens anda, ledande artikel.

*

Om Fredrika Bremers staty skriver Elisabeth Tamm.

*

Med anledning av Elisabeth Tamms artikel i Tidevarvets förra nummer göres ett diskussionsinlägg av Johan Hansson under titeln Vi måste gå till grunden med jordfrågan.

*

Det nya Amerika, Fredrika Bremers reseskildringar, sammanställda av Klara Johansson, anmälas under titeln En ny värld av H. L. H.

*

Tidevarvet har ofta citerat dikter av Harriet Löwenhjelm. Det är oss en glädje att påpeka, att dessa posthuma dikter nu utkommit i ny upplaga, (P. A. Norstedt & Söner, pris 4:75) som upptar en hel del förut otryckta eller svåråtkomliga dikter. Vi anföra några av dessa nytillkomna.

Kommunala Flickskolan.

Det nu i tryck föreliggande förslaget till kommunal flickskola dryftades på måndag vid ett av Fredrika-Bremer-förbundet anordnat, talrikt besökt möte i Läkaresällskapets stora sal i Stockholm. Föreståndarinnan för Brummerska skolan, fröken Gunhild Almén, höll ett utomordentligt klarläggande inledningsföredrag, slutande med följande klämmar:

1) Det är bedrövligt att den kommunala flickskolan bygger endast på 6-årig grundskola.

2) Det är mer än bedrövligt, att denna utgångspunkt icke som oundviklig konsekvens givit skoltidens förlängning, med andra ord: förslaget om 5-årig linje är en olycka.

3) Det är klokt att ämnena delas i fasta och valfria.

4) Det är hoppfullt att en praktisk kompetens blivit föreslagen.

5) Det är tvivelaktigt om handelslinjen kan bli till verklig nytta,

6) De är väl att det allmänna äntligen på allvar skulle ta sig an flickornas utbildning.

7) Det är utomordentligt glädjande, att denna lyckligtvis examensfria, utbildning verkligen avpassats efter flickornas särskilda behov.

Tidevarvet torde senare återkomma till principfrågorna i dessa förslag.

Sorgklänningar

ateliearbetade, säsongens senaste modeller.

Sorghattar och Sorgslöjor

Lejamagasinet

Stockholm.

Landskronamärket.

En ung flicka, som avtjänat åtta månaders tvångsarbete på Landskrona för lösdriveri, blev några få dagar efter sin återkomst till Stockholm anhållen på nytt och av överståthållareämbetet ånyo ådömd tvångsarbete, denna gång på ett år.

Som bekant måste varje från Landskrona frigiven under en tid av två år efter utskrivningen regelbundet på vissa tider anmäla sig polisen. Den ifrågavarande flickan försummade detta.

Genom sitt uppträdande på gatan, där hon — efter allt att döma något berusad — tilltalade olika män, fäste hon den patrullerande poliskonstapelns uppmärksamhet på sig. Efter att ha förmanat henne följde han henne till det hotell i Klara, där hon bodde, och såg till att hon gick in. Men när konstapeln kom tillbaka till Drottninggatan där han anhållit flickan, var hon redan där igen, uppträdande på samma sätt. Följden av denna olydnad samt den försummade anmälningsplikten blev ett nytt år av tvångsarbete på Landskrona. Om en överförfriskad mansperson på motsvarande sätt stört den allmänna ordningen, skulle det möjligen kostat honom ett tillfälligt anhållande och böter.

Det är säkert mera en tillfällighet att det allmänna intresset kommit att uppmärksamma denna händelse. Den är kanske en av hundra liknande, men den framhäver på det skarpaste bristerna i vårt gamla system: faran av godtycke från polisens sida och rättlösheten från de anhållnas. Och verkligheten står klar att en Landskronavistelse blott är en sådan utväg som man tillgriper, när en tidsfrist är allt vad man begär i en svår konflikt. Vore den en hjälp till ett nytt liv, skulle ju den straffade just efter utskrivningen vara bäst rustad att möta svårigheterna i tillvaron.

Den unga flicka, som det här är fråga om, yttrade till polisen, att eftersom hon nyss kommit ut från Landskrona, kunde han ingenting göra henne. Man betraktar alltså Landskronavistelsen i och för sig som en säkerhet för att man blivit kvitt i sina mellanhavanden med samhället.

Detta särskilda fall var sorgligt därigenom, att de förberedelser, som föreståndarinnan för sociala rådets räddningsarbete i Stockholm, vidtagit för att ordna förhållandena för den unga flickan och skaffa henne arbete och utkomstmöjligheter, gjordes om intet. De nio dagarna, som förflöto mellan frigivningen och anhållandet voro otillräckliga för att hinna ordna allt, helst som flickan också varit sjuk. Det visar även polisens ringa hänsyn till den enskilda hjälpverksamheten, vilken heller inte har stora medel att röra sig med. Som bekant avslogs en motion av fröken Hesselgren om anslag till hjälpverksamhet bland de från Landskrona frigivna. Det ligger i öppen dag att återsändandet av frigivna på helår till Landskrona i längden drar mycket större kostnader.

Revisionssekreterare von Koch har framhållit den givna olämpligheten av att skicka de frigivna tillbaka till den ort, där de anhöllos och där alla förutsättningar finnas för återfall, i stället för att skicka dem till deras hem på landet elller någon ort, där d ras rykte ej blivit förstört.

Hr von Koch påpekar också med fog, att om hans förslag till ny lösdrivarlag antagits, hade den vanskliga maktfullkomligheten hos polisen i ett fall som detta varit bruten. Då emellertid välgrundade invändningar mot hr von Kochs förslag föranlett en ytterligare utredning, skulle dock icke denna händelse ha behövt ske, om den tillfälliga förbättring i lösdrivarlagen, som Frisinnade Kvinnors V. U. föreslog i skrivelse till K. M. kommit till stånd. Denna gick som bekant ut på, att hr von Kochs förslag om offentlighet vid förhören, möjlighet till rättegångsbiträde,möjlighet till villkorligt anstånd med verkställande av ådömt tvångsarbete skulle omedelbart inarbetas i gamla lagen — detta i förväntan på det nya förslaget där, som ock av hovrättsrådet Petrén antytts, dessa krav naturligtvis komma att återupptagas.

Vi vilja slutligen citera två uttalanden, som båda beröra frågan om de kvinnliga lösdrivarnas behandling. Det första är hämtat ur N. D. A. och handlar om den ovan omtalade unga flickans öde:

»Kvinnan i fråga har visserligen återförts till arbetsanstalten i Landskrona, men där går ingen annen nöd på henne än att hon hålles till ordentligt arbete och att hon berövas en frihet, som hon erhållit åter, men varav hon icke visat sig kunna göra ett rätt bruk, utan som hon i stället missbrukat på ett högst betänkligt sätt.»

Emot N. D. A. ställa vi de ord, som uttalades i en inlaga till K. M. av en från Landskrona frigiven kvinna och som citerades i nr 14 av Tidevarvet 1926: »Utslaget (bortdömande till Landskrona på åtta månader) bottnar tydligen i den av den gamla reglementeringen gynnade uppfattningen, att mäns uppträdande i sexuellt avseende icke är angripbart under andra förutsättningar än att det faller under strafflagens bestämmelser, men att däremot kvinnors uppträdande skall läggas under en särskild måttstock och anses i och för sig mer stötande, förförande och förledande, även om yttringarna äro betydligt blygsammare än den manlige kontrahentens. Det tycks sannerligen finnas en särskild ordning för män och kvinnor med välordnad ekonomi och en särskild ordning för oss stackare, *som ha Landskronamärket.*»

Vi måste instämma i den kraftiga slutklämmen i en *Arbetarens* artikel över ämnet:

»Önskar polisen och den ordningsälskande allmänheten ta i tu med utluftningen av ruttenheten på allvar, så måste den först garantera alla människor arbete, därtill en avlöning, som motsvarar ett verkligt existensminimum. Men det är inte nog med detta. Krogkulturen måste luftas ut, det raffinerade lyx- och parasitlivet måste bannlysas. Nödga lyxkvinnorna och krogbrackorna, som verka demoraliserande på alla lika fattiga som karaktärssvaga stackare, att deltaga i samhällsnyttigt arbete... Ge alla människor en rymlig, ljus och trevlig bostad. Reducera alla tomt- och husjobbares inkomst till den nivå, där den högsta murarlönen befinner sig, så kommer nog prostitutionen att reduceras betydligt. Skulle det ändock finnas en och annan kvinnojägare, så nödga denne att knacka A. K:s berömda makadam — och denna marknad måhända skall dö ut.»

Elin Wägners nya bok.

Av Emy Ek.

När Almqvist en gång drömde om att skriva en poetisk världshistoria, speglande färden från tidernas morgon till världsskymningens afton, när tidens och rummets skrankor slutligen brista, slitna och pressade till sin yttersta gräns, diktade han en skapelsemyt, där jorden framgick ur mötet mellan skönheten och ondskan, kärleken och lidandet. En skön nymf förföljes av en ondskefull demon. Han sårar hennes ögonlock, och de tårar, hon fäller, äro hälften blod. Av en sådan droppe, hälften det klaraste, renaste vatten, hälften mörkt, tungt blod, skapas jorden, ett hemvist för kärleken och smärtan, godheten och ondskan, själens renhet och blodets tunga drifter. Denna skapelsemyt gled fram för mitt minne, när jag läste Elin Wägners nya bok, *De fem pärlorna.* Även de pärlorna äro av klart, rent vatten och av rött, dunkelt blod. De äro symboler av en värld, där kampen mellan ont och gott, högt och lågt, rent och orent ständigt kämpas men aldrig stått fram med skarpare konturer än i den intensiva belysning, världskriget skänkte.

Elin Wägners nya bok är en bok om en värld och dess drama. De enskilda människorna ha intresse därigenom, att deras liv i sig rymmer ett extrakt i tunga droppar av tårar och blod av hela världens drama. Några av dessa gestalter träda starkare fram ur mängden, belysas oupphörligt av skarpa strålkastare och glida åter in i mörkret, andra skymta blott vid ett eller annat ljussvep, men det händer, att man minns deras ansikte, deras uttryck, med en sällsam skärpa. Bland de förstnämnda är en man, vars natur är *att synas,* riksföreståndaren Sebastian Martius Han har kämpat tappert i kriget men blivit besegrad. I hans land, Vinland, har utbrutit revolution. En rå pöbel kommer till makten, och Sebastian Martius måste fly ur sitt land. Omgiven av sina trogna, väntar han otåligt på den stund, när han skall återvända till sitt land, landet med de blåa bergen. I skildringen av pöbelns representant, Cark, och hans hejdukar får man en känsla av den mänskliga smuts, kriget och dess efterdyningar rörde upp. Sebastian Martius segrar till sist — men icke genom sitt liv utan genom sin död. Träffad av en kula från en av Carks lönnmördare,dör han och föres som en hjälte och segrare till sitt land och sin huvudstad, följd av skaror, vilka lättrörda som barn sjunga: Hem till bergen!

Såsom döden kan förenkla och förklara en människas ansikte, så är Sebastian Martius skönast som död. Döden kommer den själ, som han en smula vårdslöst slarvat med under sitt liv, att träda fram ur sitt gömsle, och den scen, där han dör hos den kvinna han älskar, har en gripande storhet och enkelhet. Det banala, som lätt vidlåder en man, mot vilken alla kvinnor tända som stickor mot lådans plån, är borta.

Det andra ansiktet, som oftast belyses, är ett ungt och rent, halft barnsligt, halft kvinnligt. Det tillhör en ung amerikanska, miss Nevinson, som kommit till Europa

(Forts. å sid. 4.)

Äro Edra inkomster för stora?

varom inte, nedbringa Edra livsmedelskostnader genom inköp i våra butiker

KSF

KONSUMTIONSFÖRENINGEN STOCKHOLM

ANTOINETTE W. NORDINGS

Eau de Cologne

TIDEVARVET

Utkommer varje helgfri lördag.
Slussplan 1, 2 tr., Stockholm.

REDAKTÖR:
Elin Wägner.
Mottagningstid kl. 10—11.
Telefon Norr 48 42.

EXPEDITION:
Telefon Norr 282 43.
Kontorstid kl. 10—12 f. m., 1—4 e. m.

PRENUMERATIONSPRIS:
För helår kr. 6:—, halvår kr. 3:50, kvartal kr. 2:—. Lösnummer 15 öre.

ANNONSPRIS:
I text ..... 20 öre per millimeter.
Textsida eller särskilt begärd plats ..... 25 öre

Linkoln Bloms Boktryckeri
STOCKHOLM 1927.

Tidevarvets Rådfrågningsbyrå för föräldrar
Regeringsgatan 31, 3 tr., Stockholm.
Öppen dagligen kl. 12—17. Läkare träffas måndagar kl. 12—13, torsdagar kl. 18—19. Tel. Norr 8043. Besvarar även frågor per brev.
D:r Ada Nilsson. Byråns föreståndare.

Mathilda Staël von Holstein
Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.
Malmtorgsgatan 3, **Stockholm.**
Telefon 288, 289.
Familjerätt. Hyresärenden. Testamenten. Bouppteckningar. Förfrågningar från landsorten besvaras omgående.

EVA ANDÉNS Advokatbyrå
Inneh. Eva Andén. Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.
Herkulesgatan 14. Tel. 7575—7576.
f. d. L:a Vattugatan.
STOCKHOLM.
SPECIALITET: Familje- och arvsaker, Boutredningar och testamenten, förvaltningsuppdrag.
Även skriftliga förfrågningar.

Advokat Hugo Lindberg
Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.
Kungsgatan 6, 6 tr. Hiss. Stockholm.
Tel. 147 99 N. 101 50.

Doktor Inez Laurell
Sibyllegatan 9, Sthlm. Tel. 741 71.
Homeopatisk behandling.
Tid för mottagningen beställes per telefon, helst 9.30—10 fm.

TANDLÄKARE
ELSA ARRHENIUS
Kungstensgatan 9, invid Birger Jarlsgatan.
Tel. Norr 20500. T. Bostaden: Norr 19315.

Tandl. Greta Bergman,
Hantverkaregatan 80, 1 tr. Hörn. av S:t Eriksgatan.
Tel.: Kh. 8485. Bostad: Norrviken 132.

Infört genom
Stockholms Tandläkareförening
Tandläkare
Ester Asarnoj
Engelbrektsgatan 15—17.
Mottagn. efter överenskommelse pr tel. N. 16404.

Tandtekniker ANNA WINNBERG
Exam. i Berlin.
Kornhamnstorg 53 ,IV, hiss.
Utför alla sorts arbeten. (Billiga priser). Mottagn. 10—4. Tel. 120 08. Bost. 759 72. Övriga tider efter överenskommelse.

Medicinsk och Elektrisk Hår- och Ansiktsbehandling
Bortt. av vårtor, bruna fläckar, liktornar med violetta strålar. Gen. hårväxt bortt. med elektrolysbehandling Manicure. Pedicure f. damer o. herrar
Hilda Jonson
Götgat. 18. Tel. S. 332 99 Stockholm

HOSTOL
OÖVERTRÄFFAD BRÖSTKARAMELL
H.M. DROTTNINGENS HOVLEVERANTÖR
Sockerbageri-Aktieb. Emil Sthlm.
Finnes i alla välsort. affärer i hela landet.

Clara Smitts Massageolja
(Äkta Säther-Oljan à 3:—)
Är ett **livselixir för blod** och **nerver.**
Bör finnas i varje hem, hos varje sjukling. Indränkes genom huden jämte frottering och varma dukar. Tillhandahålles i Kliniken, Mästersamuelsgatan 34, 1 tr. Tel. Norr 125 38.
Även till landsorten pr postförskott.
En provbeh. gratis, där så önskas, vid inköp.
CLARA SMITT-DRYSELIUS.
BADLÄKARE.
Legitimerad av Kungl. Medicinalstyrelsen.

Duchatelier fr. kr. 35. Chäslonger 28. Bäddfåtöljer 60.
m. m. **Danielsson, Metareg. 6,** tel. Sö. 766.

Olga Elmdahl
Modemagasin
Kungsgatan 53. Tel. 108 51
STOCKHOLM.

K. J. LUNDBERGS
Borst- & Penselfabrik
— STOCKHOLM —
Varvsgatan1. Tel. Sö. 137 68
Rekommenderas. Förstklassigt Arbete.

Carl E. Lindgren
Birger Jarlsgatan 5
Pälskappor
Pälsgarnityr
Beställningar och modernisering av pälsverk.

Berliner Bock Dricka
Damernas Favoritdryck.
Måltidsdricka.
RÅSUNDA BRYGGERI A.-B.
Tel. Hagalund 10. Postadr. Råsunda

Tufvessons Blomsterhandel
GÖTGATAN 16
STOCKHOLM.
Förstklassiga blomsterarbeten.
Telefoner Söder 336 69, 34 89.

Glöm ej
Spångbergs Blommor
12 Birger Jarlsgatan 12

DAMER!
Vid beställning av **klädningar** och **blusar** vänd Eder förtroendefullt till
MODE-ATELJÉN
Sigrid Andersson
(Inneh. K. Fredriksson)
Västerlånggatan 68, 4 tr.
STOCKHOLM
Telefon: N. 68 10.

ALMA AXELSSONS
Förlossningshem,
Linnégatan 19, mottager inackord, även för längre tid. Tryggt o. ogen. välrek.
Tel. 778 24.

Gymnastikmöjligheter för kvinnor.

S. K. C. F. K:s förteckning finnes att köpa å **Tidevarvets expedition,** Slusspl. 1—3, II. Tel. N. 28243. Pris 5 öre.

I strid mot behörighets-lagens anda.

Genom lag av den 22 juni 1923, vilken trädde i kraft 1 juli 1925 är stadgat, att ifråga om behörighet att innehava statstjänst kvinna skall med vissa i lagen angivna undantag vara likställd med man. En del redan förut för kvinnor reserverade befattningar ha bibehållits som sådana. Bestämmelsen om särskilda för kvinnor avsedda tjänster vid skolor, där även flickor undervisas, i 1927 års riksdagsbeslut angående omorganisation av det högre skolväsendet är värd att skärskådas mot bakgrund av behörighetslagen.

Behörighetslagen synes böra innebära att efter dess tillkomst *nya* manliga eller kvinnliga tjänster ej utan lagändring kunna skapas. Men är icke detta nya tjänster? Så vitt vi förstå finnes det f. n. inga verkliga *kvinnliga* ämnestjänster vid statens samskolor ehuru det är gällande praxis att ett visst antal av tjänsterna annonseras lediga för kvinnor, ett visst antal för män. Märk dock att här äro *alla* ämneslärare och en sorts rättvisa råder man annonserar en kvinnlig tjänst, en manlig tjänst. Men det nya beslutet innebär stora förändringar från detta. Man kallar nu manliga ämneslärare för adjunkter och kvinnliga för ämneslärarinnor och låter de senare befattningarna sökas endast av kvinnor, de förra av män och kvinnor. Kan detta stämma med behörighetslagen? Vore det mera oriktigt att också reservera en del tjänster för män? Man har sagt oss att behörighetslagen medför inrättande av tjänster reserverade för kvinnor men ej för män. Trots ett noggrant studium av § 28 regeringsformen och av behörighetslagen ha vi ej förstått att detta sägs i lagen. Men om så är synes det högeligen av nöden att ändra behörighetslagen och eventuellt grundlagen. Vi avvakta med spänning den närmare utredning av lagens mening i fråga om manliga och kvinnliga tjänster som nu måste göras.

Två behjärtansvärda önskemål ha förestavat denna speciallagstiftning. Man har »velat skapa garanti för at vid skola där flickor undervisades, alltid funnes ett antal kvinnliga lärare» och man har velat bereda arbete åt de seminarieutbildade lärarinnor, som komma att frigöras från flickskolor.

Vi anse, att man hade kunnat tillgodose dessa behjärtansvärda önskemål, utan att som nu skett handla i strid med behörighetslagens anda. Först borde rent principiellt fastslås, att när staten övertager hela den högre undervisningen, så skall lärarplatserna i huvudsak besättas genom fri tävlan mellan män och kvinnor. För att möjliggöra detta borde man vidare fastslå, att hädanefter lärarutbildningen skall vara enhetlig för män och kvinnor. Detta är en klar och enkel linje, som håller för framtiden och utgör ett fullföljande av den tendens till jämlikhet i samhällsansvar mellan män och kvinnor, som behörighetslagen innebär.

Härtill måste fogas den övergångsbestämmelsen, att seminarieutbildad lärarinna med vissa års väl vitsordad tjänstgöring skall äga rätt att betraktas såsom adjunktskompetent och således även uppbära adjunkts lön. Vi upprepa att detta förutsätter, att dualismen i utbildning mellan män och kvinnor finge hädanefter bortfalla.

Man kunde möjligen också såsom övergångsbestämmelse fastställa, att i skolor med samundervisning ett mindre antal tjänster skola vara öppna endast för män, resp. endast för kvinnor, under det att flertalet hållas öppna för fri tävlan. Dock att alla lärare i samma tjänsteställning benämnes lika — adjunkt eller vad man vill. Visserligen skulle man ju alltid i skolor, där flickor finnas men ingen kvinnlig lärare, ha en kvinnlig pedagogisk sakkunnig. För gymnasiernas räkning har man verkligen också nöjt sig med denna garanti och genomfört principen om fri tävlan. Om man emellertid anser att fri tävlan ej innebär tillräcklig säkerhet för att flickor får undervisning delvis av kvinnor — vilket även vi finna önskvärt — så skulle ovannämnda övergångsbestämmelse ge denna säkerhet medan man vinner ökad erfarenhet.

De särskilda för kvinnor avsedda tjänsterna strida mot behörighetslagens anda även däri, att de lämna kvinnorna ett slags extra skydd. Icke minst därigenom äro de oss motbjudande. Vi önska förvisso att kvinnorna skola komma fram så långt och i så stort antal som de äro värda, men heller inte längre. Och så till sist: Timeo danaos et dona ferreutes. Detta kan aldrig stå rätt till. Här är särskilda tjänster och särskilda namn. Blir det inte också i all evighet särskild lön?

Något har hänt,

sade man sig, då man vid Internationella Rösträttsalliansens freds-studiekonferens i Amsterdam återsåg *Mrs. Chapman* och hörde henne tala.

För många av världens kvinnor har hon stått som ledaren av Guds nåde. Vid kongresserna har hon liknat en general, som mönstrat sina trupper och genom sin närvaro stimulerat dem till kamp för det stora målet: kvinnornas frigörelse. Aldrig nämndes dock ett ord om freden.

Ännu ha ej alla länders kvinnor fått medborgarskap. Deras forna ledare har ej heller upphört att kämpa härför: men det forna målet har nu blivit en etapp på vägen mot ett större mål: freden.

»Jag vädjar till eder kvinnor från olika länder», yttrade hon vid sitt första uppträdande, »att liksom jag viga edert återstående liv åt arbete för freden». Hon tycktes oss ej längre vara härföraren utan snarare modern med det stora varma hjärtat.

Vad hade då bragt henne, som under världskriget deltog i Förenta staternas krigsberedskap, att nu vilja ägna sig helt åt freden? Svaret skymtade i hennes stora tal den första dagens afton. Under en privat konferens i Honolulu mellan representanter för Östern och Västern tyckas hennes ögon ha öppnats. Orientalens uppvaknande till självmedvetande, hans förkastelse av Västerns kristendom, hans vördnad och längtan efter religion synes ha väckt henne för den inre sidan av folkens relationer och givit henne själv en annan inställning till de internationella problemen. Med något av profetisk inspiration talade hon nu om folkens framtid.

Hennes tro på kvinnorna tycktes större än förr. Vid ett tillfälle syftade hon på drottning Esters roll i judarnas gamla historia. »Gå in till konungen», sade Mordekai till henne. Vem vet? Kanske blev du just skapad för denna nödens tid.» — »Det är vad jag tror om kvinnorna», sade hon. »Genom politiskt mirakel fingo ett 20-tal länders kvinnor sin rösträtt efter kriget. Var det månne för att bringa fred till en söndersliten värld?»

Hennes sista ord, då hon efter 4 dagars vistelse skulle återvända till Amerika, voro: Far ej hem för att tala om den angenäma konferensen. Nej börja genast att skaffa Er kunskap för att kunna arbeta för freden. Må längtan därefter bli som en eld i ert inre, tills vi nått målet.

De flesta av oss gåvo säkert ett tyst löfte att följa hennes maning. Med vemod sågo vi henne lämna oss. Vi frågade oss, om det åter skulle förunnas oss att höra henne och eldas av hennes ord.

E. A. B.

Fredrika Bremers staty.

Det är inte min avsikt att försöka bedöma Fredrika Bremers staty ur konstnärlig synpunkt, inte heller att göra något uttalande i avseende på om densamma är karakteristisk eller inte. Därtill är jag lika litet kompetent, som flertalet av dem, vilka yttrat sig i diskussionen om Fredrika Bremers staty. Men när denna konsert av mer eller mindre ostämda instrument aldrig vill tystna, vädjar jag till Tidevarvet att öppna sina spalter för några ord i berörda fråga.

Den förföljelse, som kommit statyn till del, och som går ut över både Fredrika Bremer och konstnärinnan, är i sanning ovärdig. Den saknar alla proportioner. Försmädliga notiser och artiklar dugga och hagla. Man nekar sig ingenting. Att en tidning som Stockholms Dagblad tillåter sig att ta in de mest tarvliga och förvirrade angrepp, är förvånande, ehuru likgiltigt. Men upprörande är, att någon svensk kvinna vill delta i en sådan kampanj. Här talas om vilket helgerån det är att misspryda staden. Finns där då ingen annan staty, som måste bort av sådan orsak? Och vore det då inte förr anledning att riva ned riksdagshuset, rådhuset, polishuset m. fl. byggnader? Ja, det kunde ifrågasättas, om inte ljusreklamerna om »herrgårdsväxt» och »vademecum» etc. borde borttagas.

Det påstås, att ett verkligt konstverk inte kunnat väcka sådant »löje». Som om det inte just vore löjets vapen, som städse brukats mot allt äkta! Det är ett lågt vapen, men likväl bland de starkaste.

Och de, som känna skadeglädje över detta åtlöje, borde ej förhasta sig. Ty där ligger något av ett jubel över, att denna storm väcktes av kvinnor mot kvinnor kring den kvinna, som den dag idag är borde samla alla svenska kvinnor.

Förödmjukande och skärande vemodig är livets gång! Den minnesvård vår tid skulle givit Fredrika Bremer ha vi knappast lagt grunden till ännu. Lång och mödosam blir vägen till förverkligandet av vår kvinnliga medborgarrätt. Vi förråda varandra och utlämna varandra och stjälpa vår egen sak. Symbolisk är striden om Fredrika Bremers staty. — Jag lägger en krans vid denna, bunden av hopplöshetens känsla, men med orubblig tro på rättfärdigheten av den sak, hon kämpade för.

Elisabeth Tamm.

SNÖR MAKARE LEKHOLM FÅR EN IDÉ
ROMAN
av
GUSTAF HELLSTRÖM
har utkommit
"— kanske det bästa Gustaf Hellström någonsin skrivit.
En bättre representant för sin tid än snörmakaremästaren Pehr Anders Lekholm vet jag mig knappast ha råkat i vår litteratur."
Sten Selander, Stockh. Dagbl.
9:50
BONNIERS

En ny värld.

»Luften kändes helt ung — knappt femton år gammal. — — Solen var bakom lätta moln, vinden teg stilla. Då vi stodo en stund väntande vid färjstället vid Brooklyn för att fara över till Newyork, stod där en kväkerska, näsan romersk, ansiktet redligt och allvarligt. Jag såg på henne och hon på mig. På en gång lystes hennes ansikte upp som av ett solsken. »Du är miss Bremer», sade hon. »Yes», sade jag, »och du»? Hon nämnde sitt namn och vi skakade händer hjärtligt. Det »inre ljuset» hade upplyst henne på mer än ett sätt, och på en sådan morgon känner jag mig »du» med hela världen — —»

En morgon, moln, sol och vindar; en människa och ett möte, så som man möts då man är »du» med hela världen — det är de två sidor som starkast strålar ur den lilla underbara Fredrika-Bremer-bok, som Klara Johansson gett oss genom urval och sammanställning, »snarast en antologi», av de tre svåråtkomliga volymerna Hemmen i Nya världen av år 1854.

Dessa båda sidor — vi kan helt enkelt kalla dem gemenskap och ensamhet, höra säkerligen till samma kärna hos denna förvånande personlighet. Över dem båda kunde skrivas ordet *suveränitet*.

Fredrika Bremer har en gång prisat lyckan att ha uppnått de 40 årens suveränitet över människobehagsamhet och människohänsyn. — Hon är nära de 50 åren, då hon på ångaren Canada styr ut över Atlanten för att se en ny värld: »Något av vikingalust och -liv var alltid i mig, så är det även nu». Hon står och går hela timmar ensam på däck. — Men böljor och solstrålar och vandrande moln äro sällskap nog, därtill egna tankar. Inget är hon längre rädd för — t. o. m. den mörka ungdomens minnen får komma med. På Årsta, då där var mycket folk, brukade hon stänga sig inne i den lilla mörka nyckelskrubben, bara för att känna sig ensam. »Jag erfor där helt allena i det djupa mörkret en underlig känsla, en känsla som om jag hade vingar, och lyftades av dem utan mitt tillgörande — — och den är min i denna dag; den gör min hemliga, underliga glädje här där jag står så ensam ibland främlingar, mitt i världshavet, låter mig känna mig fri och lätt som fågel på kvist.»

Hon får öga på en liten uttröttad fågel, som söker vila på relingen, men som jagas och hetsas av några »grymma barn i männers skepnad.» Hon gör sig löjlig med att försöka hindra dem. Och hon beslutar: När jag kommer till Amerika skall ett av mina första besök bli till kväkarna, ty jag vet att — — i deras religion är barmhärtighet mot djur.

I bokens företal säger sig Klara Johansson ha fått stöten till den genom en amerikansk förkortad upplaga av Hemmen i nya världen, genom vilken en professor vid Yale-universitetet velat låta sin lärjungegeneration få känna Amerikas pionjärtid och guldålder genom dessa de yppersta skildringar. Klara Johansson hoppas, att Det nya Amerika skall vara lika läsbar för svensk publik, som ovannämnda arbete varit för amerikansk.

Och sannerligen ger den en »klassisk» bild av den unga och stora Västern, som Fredrika Bremer genomkorsat från norr till söder, från öster till väster och genompejlat med öppna ögon och öron och ett makalöst förstånd.

Hon kan göra en på personliga bekantskaper grundad skarp och levande jämförelse mellan Nya Englands puritaner och kväkare. Hon har sett Emerson — i sin storhet och sin begränsning — vandra sin egen väg förbi dem bägge. Hon har blivit personlig vän med slavägare liksom med glödande slaveribekämpare. Hon har bevittnat en slavauktion och hört andarna drabba samman i Kongressen kring den samma fråga, som efter blott ett par år skulle slita sönder Amerika i det blodiga inbördeskriget.

Inför en upprörande slaveridom t. o. m. i Nordstaterna, utbrister hon:

»Mammon och människofruktan!

Men då vi ivra för slaveriets avskaffande — — låt oss icke glömma hur det ännu står till i Europa och även i vårt land för de ringare av vårt arbetsfolk. Är icke deras arbetsliv ofta nog likt hårt slaveri, i synnerhet för kvinnorna? — — Är det ej vanligt att höra stathustrurna på våra lantegendomar klaga som över ett Guds straff då de ånyo skola föda ett stackars barn till världen — — Sant är att vårt arbetsfolk *kan* förkovra sig, andligen och lekamligen, att var och en hos oss *kan* bli sin lyckas smed. Men ofta äro omständigheterna så bindande att denna frihet ej hjälper stort.

Hon har hört kväkerskan Lucretia Mott tala en timmes tid, »utan att jag kände annan önskan än att hon måtte fortfara», för fred, icke-slaveri och kvinnans medborgarrätt men kritiserar ett anförande av Lucy Stone i liknande ämne, ty »hon upprepade blott vad män redan ha sagt, och vad de sagt bättre och kraftigare än hon; hon förfelade helt och hållet sin kallelse som kvinnlig talare.»

Hon har arbetat i kökslaget i den sista Fourier'ska falangstären — och med glatt hjärta dragit sig därur till sin ensamhet! Hon har vandrat i Georgiens skogar och under timmar och dagar suttit stilla och indruckit himmelens ljus och blommornas färg över den oskärade prärien omkring den punkt, där Chicago bitit sig fast — mött vackra, vänliga mänskor, »och allt i Chicago blev solsken för mig».

Hon har förtjusats av negrernas skratt och sång och godlynthet och har gästat den svenska »kaffegumman» Petterson, satt liv i hennes gäster med sång och dans — »bjöd upp den hederliga svenska smeden och anförde med honom nigarpolskan, vilken tog med sig gamla och unga och elektricerade alla — —.»

— Det är så oerhört mycket av intresse, av skönhet, spänning och rolighet på var sida, att kanske är det otacksamt att säga, att detta ändock inte är det väsentliga. Det väsentliga är allestädes Fredrika Bremer själv. Det är suveräniteten, att alltid möta var och en och det hela, människorna och de stora samhällsfrågorna, och dock alltid vara ensam. Att *av intet* låta sig *dupera*. — »Jag skulle ej en gång vilja komma till denne stolte stjärntydare Emerson om jag ej hade min egen himmel med stjärnor och sol uppå, vilkas härlighet han torde föga ana.»

Du underbara Fredrika Bremer. Ogripbar för ord är den verkan av vederkvickelse, av rensning och väckelse som utgår av denna lilla resebok från nya världen. Radikal, det vill säga en till grunden gående och fördomsfri syn ville vi önska oss som utgångspunkt för byggande av en ny värld. Dig var given en sådan syn i djupaste mått. Så väl att du finns.

H. L. H.

Det unga Amerika, skildringar av Fredrika Bremer. Sammanställda och kommenterade av Klara Johansson. Wahlström och Widstrand. 8: — kr.

Dikter.

av

Harriet Löwenhjelm.

Munkåret.

Advent, Advent!
En dörr, som står på glänt
till allt, som i ett jordeliv som längtan mig har bränt.

Nu är det jul.
En brinnande och gul
och sällsam stjärna står på vakt vid gudabarnets skjul.

O fastelag
Min ande är så svag,
och efter hetvägg trängtar den varenda fettisdag.

O Påskatid!
Vad luften kännes blid,
nu uppstår allt, som fjättrat låg i dödens boja nid.

O Pingstafest!
Du, som är störst och bäst.
Gud Fader, Son och Helgeand på jorden är vår gäst.

Det skiner en sol och det blåser en vind
på slätten där jag går.
Jag är en gammal och lustig pan,
som vankat i många år.
Vad är det för grå förfallen gård,
som ligger öde och låst?
Vad båtar ett hem! Hela jorden är min,
där jag vandrar i sol och i blåst.
I skogen bland drösslande röda löv
har vinden gått till ro;
det gliser sol mellan stammarna,
där ekorrungarna gno.
Hela da'n har det ljudit en flöjtmelodi,
densamma igen och igen;
den har drunknat i blåst, men i skogens lä
kan bättre jag höra den.
Det är en lustig dur-melodi,
men den spelas i klagande moll
av en ensam vandrande höstlig pan
eller faun eller annat troll.

Det lyser grönt och ångar
från alla strån och blad;
på våta och sandiga gångar
ska en gå för att känna sig glad.

Vad det ändå finns mycket på jorden,
som en inte har aning om,
och nog minns en de gamla orden
om den glädje, som aldrig kom.

O Gud! Vad det ändå är sorgeligt,
att det aldrig blir något av,
och vårt leverne varder så borgerligt
och vi mätta vår själ med drav.

I bullrande staden var mig väl.
I varje gathörn jag mötte en själ,
som kämpat en kamp med livet.
Att det rann det rödaste hjärteblod,
att en låga det brann i var själ, det stod
i frostiga anleten skrivet.

Tag upp jordfrågan i hela dess vidd!

Det är en berömlig gärning fröken Elisabeth Tamm utför med sin strävan att hålla jordfrågan levande i våra sinnen. I det föredrag hon nyligen höll i "Fritt Forum" och som tanns avtryckt i Tidevarvet nr 48 har hon framfört åtskilliga synpunkter, som visa att hon också är beredd att gå till botten med denna stora sak. "Enstaka detaljer lösa inte problemet i dess helhet", säger hon. "Det bör från grunden tagas upp i hela dess vidd. Vår tid måste i lag ta ställning till jordäganderättens natur."

Trots allvaret i de citerade orden är dock fröken Tamm ganska periferisk såväl när det gäller att fastslå problemets innersta natur som att anvisa utvägar till dess lösning.

När hon talar om "jord" tänker hon, såvitt man kan se, uteslutande på jordbruksjord, möjligen även på skogsmark. Men en av förutsättningarna för att förstå jordfrågan "i hela dess vidd" är att man i begreppet jord innefattar hela landets yta — den odlade och oodlade jorden, skogsmark, mineralfält, vattenkraft, fiskevatten, bostads- och industritomter — kort sagt allt som naturen ställt till vårt förfogande för liv och uppehälle.

När fröken Tamm talar om rätt, "rätt att äga jord" tänker hon snarare på jorden än på människorna. Henes anförande kulminerar i orden: "Ansvarskänslan för jorden måste väckas. Den allenast ger rätt att besitta jord". Naturligtvis ligger det något i detta. Jorden får icke missbrukas — dock icke för dess egen skull utan för människornas. Vi förvilla endast bort vad saken gäller, om vi blanda in som en tredje part själva den livlösa naturen. Fröken Tamm snuddar naturligtvis vid problemet, då hon säger att äganderätt till jord intar en särställning, och när hon omedelbart därpå påvisar människors beroende av jorden. Men formuleringen är karaktäristisk:

"Man kan inte hindra människorna att ha fötterna på jorden och att andas luften, man kan inte hindra solen att skina på dem, även om de inte ha lagfart och fastebrev. Jorden kan inte förflyttas, men människorna måste förflytta sig" o. s. v.

Nej, det fattas bara att de skulle hindras. Jorden är allas moder, grunden för all existens, själva källan för vårt livsuppehälle. Förhållandet mellan människorna och jorden ordnas aldrig tillfredsställande med mindre vi erkänna och ärligt tillämpa den lika rättens princip. Rent etiskt sett äro vi alla lika berättigade delägare i den jord den enskilde jordägaren nu kallar sin.

Man hade väntat att fröken Tamm skulle slagit fast detta i klara ordalag.

Den stora jordfrågan.

Men jorden kan ju icke brukas eller bebos som en allmänning. Endast på vildestadiet eller i övrigt på lägre civilisationsstadier är detta möjligt. Om man undantar vägar, gator, parker etc. får man räkna med den enskildes rätt att med andras uteslutande förfoga över ett visst område. Vi äro alla intresserade av högsta möjliga produktivitet på varje hand. En förutsättning härför är trygghet och åter trygghet. Producenten som har sin gärning i direkt kontakt med jorden, måste känna att hans förfoganderätt icke är tidsbegränsad och även i övrigt oinskränkt med förbehåll endast för påtagligt missbruk.

Hur skall då allas rätt till andel på lika villkor i landets jord kunna förenas med den enskildes behov av praktiskt talat oinskränkt förfoganderätt över ett visst område, en viss del av befintliga naturtillgångar för produktivt arbete eller för bostad?

Detta är den stora jordfrågan, vid sidan av vilken alla detaljer som man i riksdagen kallar jordfrågor äro småsaker.

Saken är principiellt sett tämligen enkel. Det ekonomiska livet tillhandahåller själv rent automatiskt en ordning, som, om vi blott förstå att ta den i bruk, löser problemet. I sitt berömda brev till påven Leo XIII (På svenska: "Den sociala grundorätten") använder Henry George en talande parallell: I samma stund barnet födes och behöver föda har naturen sörjt för att modrens bröst fylles med den nödvändiga näringen. Det ekonomiska livet sörjer på samma sätt för att så snart ett samhälle kommer till stånd och flera individer efterfråga samma jordstycke får dylik jord ett värde, d. v. s. jordränta uppstår. Denna jordränta är den individ som, med andras uteslutande, vill förfoga över ett stycke jord skyldig erlägga till det allmänna, d. v. s. till alla de lika berättigade individer, som för hans skull blivit uteslutna. Medan förut, på lägre civilisationsstadier, själva jorden var gemensam, var allmänning, kräves numera att jordräntan blir allmän egendom. Det är inte jorden som sådan som skall socialiseras — det skulle helt visst innebära återfall till ett lägre kulturplan — det är jordräntan som måste socialiseras, om vi skola nå den harmoni i samhällslivet, det välstånd och den kultur, som vi i och för sig äro mäktiga.

Vad är jordränta?

Vad är egentligen jordränta?, frågar kanske en och annan läsare. Ett par ord till förklaring torde behövas.

Man räknar ju inom nationalekonomin med tre produktionsfaktorer: jord, kapital och arbete. Produktionens resultat fördelas således att jorden gottgöres med

Barnens hälsa — släktets välfärd.

Låt barnen få sol varje dag året om! Giv dem *hälsa, liv* och *kraft* med

Solljuslampor

Original Hanau

från Tel. N. 286.

KIFA

31 Regeringsgatan 31

Jag blankar i en blink

Diskbänk och hink
Och badkar av zink.
Det går som en dans
Att ge silverglans.

Helios Zink-
—putsmedel—
ger varaktig glans.

611

jordränta, kapitalet med kapitalränta eller kapitalvinst och arbetet med lön. I mycket avsides belägna orter, där jord står gratis till förfogande fördelas det mycket blygsamma produktionsresultatet endast mellan arbetet och kapitalet (kapitalet utgör väl i så fall föga mer än enkla redskap.) Jämför nu denna ytterlighet med det faktum att man i storstadens centrum får betala 1000-tals kronor för tillträde till en enda kvadratmeter. Härom dagen omtalade en av Tidevarvets läsare att ett obetydligt tomtområde i Vasastaden utbytts mot ett skogsområde på 1000 tunnland i Jämtland. Det senare representerade mer än 12000 gånger större yta än stockholmsmarken. Detta innebär ju i själva verket att jordräntan var 12,000 gånger högre pr ytenhet i det ena fallet än i det andra. Den lilla fläck vid Gustav Adolfs torg, å vilken Skandinaviska bankens hus är uppfört, representerar högre jordränta än de flesta storgods i landet. Jordränta är alltså uttrycket för det värde, det årliga belopp, marknaden åsätter varje särskilt område eller naturtillgång. Jordräntan kommer genom att noggrant följa jordbehovets gradering, att variera mellan 0 och svindlande beloppp.

Ju mer man tränger in i detta förhållande, dess mer underbar visar sig den ordning, som det ekonomiska livet själv skapar, dess mer naturligt framstår också kravet på att denna ofantliga gemensamma fond tillföres det allmänna för tillgodoseendet av gemensamma behov.

Metoden.

Återstår den stora frågan: Hur skall denna omläggning ske? Hur kan med andra ord jordräntan socialiseras? Det hittills vanligen förordade tillvägagångssättet, det som Henry George och många med honom anvisat, är ju att efter separat taxering av jordvärdet pålägga detta en avgift, som höjes successivt för att åstadkomma en lugnare övergång. Genom de sålunda inflytande inkomsterna skulle nu utgående skatter på konsumtion (tullar), byggnader, jordförbättringar, arv etc. bortfalla.

Små steg i denna riktning ha ju tagits på åtskilliga håll i världen, på sistone även i Danmark. Det finns stora städer, exempelvis Sydney i Australien, som vad kommunen beträffar äro så gott som skattefria, tack vare sina jordränteinkomster. Emellertid är detta en mycket lång och på grund av den mänskliga trögheten svår väg.

På många håll har man under senare år börjat tvivla på, ja bestämt bestrida, att målet kan nås på detta sätt. Den livliga och starkt växande danska Rättsstatsrörelsen tycks numera ha samlat sig om kravet på jordräntans socialisering på en gång. Detta skulle dock icke ske helt utan vederlag. Man tänker sig att a l l f ö r m ö g e n h e t i landet likställes och att innehavarna i form av skuldbevis överlåtes en viss procent av av densamma på det allmänna, som i sin tur använder skuldbevisen till ersättning åt jordägarna.

Undvik onaturliga åtgärder!

Jag skall icke här inlåta mig på de båda metodernas för- eller nackdelar. Jag har velat begränsa mig till ett försök att klargöra, vad som enligt min mening är det centrala i den stora jordfrågan. Att denna är en angelägenhet, som icke blott berör den mindre del av befolkningen som ägnar sig direkt åt jordbruk, torde vara klart för alla. I själva verket rör den i minst lika hög grad den andra övervägande delen av befolkningen, som ägnar sig åt helt andra näringar och levnadskall. Det är när vi förlora detta faktum ur sikte, som vi komma på sned i våra diskussioner i jordfrågan. Det är sålunda i c k e i inteckningsväsendet som något egentligt missförhållande är att söka. För min del kan jag icke med bästa vilja se vad väsentligt som skulle vinnas på att staten övertoge bankernas roll som långivare. Och att å andra sidan, som fröken Tamm antydde, förbjuda inteckning utöver en viss gräns är minst sagt ett tveeggat svärd. Människor skulle, såsom de alltid gjort när lagstiftningen sätter godtyckliga gränser för i och för sig legitim verksamhet, på omvägar söka komma till rätta. Det är svårt att förstå att någon liberalt sinnad, som upplevat det stora fiaskot av kristidsregleringen, kan tänka sig att på längden något gott kan komma ur en dylik åtgärd.

Den senaste danska jordlagstiftningen beträffande upplåtandet av f. d. fideikommissjord visar i smått det resultat vi skulle komma till om jordräntan indroges. Jordbrukaren köper sitt jordstycke, erhåller vanlig lagfart, men betalar ingen köpeskilling blott en årlig ränta. Denna är icke godtycklig, den utgår med en viss procent på det värde som den allmänna taxeringen åsatt marken. Denna taxering skiljer på det rena jordvärdet och påtagliga jordförbättringar samt naturligtvis byggnadsvärden. Räntebeloppet stiger och faller med ändringarna i taxeringsvärdet. I köpebrevet förekommer en klausul beträffande missbruk, men i övrigt har denne jordbrukare alldeles samma rättigheter som en vanlig jordägare. Han kan sälja, byta och testamentera bort sin jordrätt.

Den tomträtt på vilken samhällen som Äppelviken, Enskede m. fl. bygga, är också i någon mån en ordning av det slag som skulle inträda om jordräntan indroges. Felet med det nuvarande tomträttsinstitutet är dock dels att tiden är begränsad och dels att avgälden är fixerad för generationer framåt. Detta senare har ju dock varit så gott som nödvändigt, eftersom vi i Sverige i motsats till vad fallet numera är i Danmark sakna en allmän, rationell separat jordvärdering.

Det är ingen överdrift att knappast något r a t i o n e l l t steg inom hela komplexet av jordfrågor kan tagas så länge en dylik jordvärdering saknas. Vi behöva den för expropriation, vi behöva den för åborätt, för arrendelagstiftning, för vattenrätt, för tomträtt o. s. v.

Jordvärdets taxering är det första nödvändiga. Om detta förberedande steg torde också alla för jordfrågan intresserade kunna enas. Gå vi den vägen, se vi också klarare jordfrågan i hela dess vidd; då ljusna också utsikterna för en samling kring dess grundliga lösning.

J o h a n H a n s s o n.

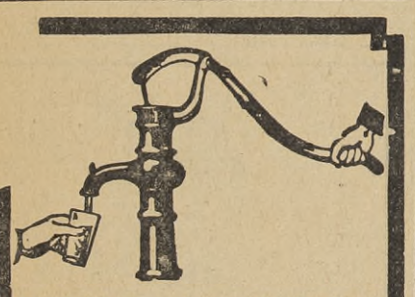

Måltidsdryck som hälsokur

erhåller man av Fruktsalt-Samarin; det ger en läskande och härlig kolsyredryck, som piggar upp aptiten och befordrar ämnesomsättningen, renar och uppfriskar blodet, befriar magen och tarmarna från otjänliga ämnen, utdriver den skadliga urinsyran, gifter som måste rensas bort, varmed undanrödjes grundorsaken till dålig hälsa; hela organismen sättes i god form.

Drick därför dagligen Fruktsalt-Samarin. Pris pr fl. kr. 2.50; motsvarar 25 fl. mineralvatten. Erhålles å apotek, hos drog-, färghandl. m. fl.

Cederroths Tekn. Fabr., Stockholm

Sjukvårds- och Förbandsartiklar

Kirurgiska Gummivaror, Bandager alla slag. Elektriska Hörapparater, Induktionsapparater, Åderbråcksstrumpor, Bråckband, Rygghållare, Grossesskorsetter och Gördlar, Brösthållare, Lungskyddare, Sköljkannor, Liggdynor, Dambindor, Barnavårdsartiklar alla slag m. m. Besök eller tillskriv oss. Illustrerade kataloger gratis.

Magasin Special

Vesterlånggatan 66
(Ingång i Passagen)
Birger Jarlsgatan 9
STOCKHOLM

Elin Wägners nya bok.

(Forts. fr. sid. 1.)

med den amerikanska hjälpaktionen. Hon träffar Sebastian Martius i landsflykt, blir hans sekreterare och är räddningslöst prisgiven åt den bestickande tjusning, denne man utövar. Han har rasdjurets ädla skönhet, barnets friska glädje och strålande leende och den handlingskraftige och stridbare mannens hänsynslösa drift att nå sitt mål, kronor eller kvinnor, genom att döda eller älska. Själv tjusas han av den unga amerikanskans rena, oberörda väsen. För hennes tro på rätt och sanning och barmhärtighet och andra otidsenliga ideal, kallar han henne Credo. Hon älskar honom med sin själs hela hängivenhet. Men genom livets irrationella och fördolda spel av orsaker och verkningar, kommer just *hon* att driva honom i döden. Hon har bett honom att skona sin fiende Cark ännu några dagar — men dessa dagar använder Cark just till att låta en av sina lönnmördare döda Martius. För Credo är det, som om universum störtade samman. Hon får göra den bittra erfarenhet, vars frätande spets väl mången av oss känt in mot sina hjärtfibrer, så att de vitnat av smärta — den erfarenheten, att en handling, som göres av renaste uppsåt och utifrån det bästa i vårt väsen, ofta drager över oss det djupaste lidandet.

Förhållandet mellan Martius och Credo är skildrat med den finaste känslighet. Mannen, för vilken intet är nytt men för vilken älskogsleken aldrig förlorar lekens, stridens och segerns tjusning och erövringens fest — och den unga kvinnan, för vilken allt i kärleken är så nytt och daggfriskt som en vårmorgon — deras känslor löpa i helt olika kurvor av åtrå och ömhet, av lust och längtan. Först vid hans dödsbädd känner hon den fulla sammansmältningen, samtidigheten och enheten av en känsla utan gräns.

Av ansikten, som skymta och försvinna, minns man kanske helst Kristoffer, den store, gode och vänlige bonden, som är Martius' och Credos vän och hjälpare. Som en gång Christophoros, bär han en dyrbar börda på sina axlar, vittnesbördet om att det goda trots allt ännu går sin tysta, ljusa och stilla gång bland människor, som famla i en värld av mörker. Om man vill eller ej, minns man ett annat av bokens ansikten — Letitia, kvinnan, som Martius älskat och förbrukat och kastat bort som en halvrökt cigarett. Det ligger ett helt kvinnoöde i de ord, hon en gång yttrar till Martius: »Först din mun, sen din fot —»

I en bok, som likt denna tecknar en värld i gungning och strid, måste ej blott individerna framträda utan även massan. Det är också ett av bokens originellaste drag, att mass-själens rörelser tecknas med suggestiv kraft. Folkmassan, som den ena dagen är likgiltig för Martius, flammar nästa dag upp i en våldsam eld av hänförelse för den döde hövdingen, som göres till martyr och helgon. Åter några dagar — och entusiasmen ebbar ut i kritisk torka och grälsjukt bakrus.

Det ansikte, som till sist löser sig ut ur denna egendomliga bok, är *tidens* ansikte, märkt av blod och tårar, strid och smärta, lust och lidelse, och dock genomlyst av en stråle av tro och hopp.

Emy Ek.

Svart på vitt.

EN SEGER.

I Oslo finnes sedan tre år ett Mödrehygienkontor. Det är upprättat av den kända föregångskvinnan fru Katti Anker-Möller. Tidevarvets Rådfrågningsbyrå för föräldrar har i detta företag sett sin förebild.

Verksamheten är inriktad på att med råd och upplysningar bistå mödrar såväl före som efter barnets ankomst. Allt som kan bidraga till att göra ett barn friskt och sunt vill man lära föräldrarna. Utan tvivel en positivt samhällsnyttig verksamhet.

Men denna vördnad för det friska och starka livet kan ej förenas med att barn hus ansvarslöst som helst kastas in i en bekymmersam värld.

Ty det gives otvivelaktigt tillfällen då ett par äkta makar måste anse som sin skyldighet att undvika familjeförökning, för att en nödvändig mellantid må förflyta mellan barnens ankomst, för att moderns hälsotillstånd på det hela taget förbjuder det, eller för att sjukliga anlag ej nå föras vidare. Och till sist måste barnantalet stå i ett visst förhållande till familjens utkomstmöjligheter.

Det säger sig självt, att sexuell avhållsamhet är det säkraste medlet härtill och låter sig ock i många fall ett sådant levnadssätt väl genomföras utan skadliga följder. Men kan fullständig avhållsamhet icke iakttagas, måste befruktningshämmande metoder tillgripas, om ej moderns eller barnens hälsa skall äventyras. Meddelandet om vederhäftig kunskap i hithörande frågor förekommer även därför genom Mödrehygienkontoret. Många utslitna och sjuka mödrar ha med tacksamhet mottagit hjälp under de gångna tre åren.

Men nu kom i höst ett lömskt angrepp. På ett prästmöte i Trondhjem diskuterades barnreglering. Inledaren, en läkare prof. Holst, fördömde ej att folk begränsade sitt barnantal. Sjukdom och ekonomiska vanskligheter gjorde sådant nödvändigt. Han fördömde tydligen ej heller att preventivmedel användas. Men kunskap härom borde endast lämnas privat — ej å »slike kontor», som i prästernas fantasi blevo till »lastens verste buler». Något måste göras. Moralvärnföreningen ingrep. Den sovande preventivlagen, ty även Norge har en sådan (§ 377 norsk straffkov) måste väckas upp och åtal anställas icke direkt mot Mödrehygienkontoret, dock så att det indirekt kunde drabbas. En annonsör av gummivaror av bakgatornas typ, anklagades, icke för att han för snöd vinning sålde smutslitteratur och osedliga vykort, utan för annonsering om preventivmedel.

Fru Katti Anker-Möller, professor Otto Mohr, fru Betzy Kjelsberg m. fl. blevo inkallade att yttra sig om saken.

Mannen blev frikänd och angreppet som var riktat mot mödrehygienkontoret, sålunda tillbakavisat. Ett märkligt prejudikat är vunnet, ty härmed är fastslaget, att preventivmedlens användning i och för sig icke kan betraktas som något osedligt.

Fru Katti Anker-Möller är att lyckönska till att hennes modiga försök att lyfta h la denna fråga ut ur lastens hålor till en renare omgivning krönts med framgång.

MANNEN UTAN MINNE.

Porträtt! Fet stil! Mannen utan minne talar i radio kl. 9. Radioevenemang i kväll. — Och så slutar en notis med att: "Man kan vara fullt förvissad om, att den märklige översten inte kommer att sakna lyssnare".

Vår samtid är så jäktad, den har inte tid att fördjupa sig i tillvarons gåtor. Vi vilja därför lära utan att arbeta och förstå utan att tänka. Vi vilja veta, vad vi ska ha för åsikter. Det är tidsbesparande. Och tekniken hjälper oss. Radio och biografer, vad behöva vi mer. Och i tidningarna står, vad man bör tycka. Medan man går över Stureplan vrålar en högtalare ut dagsnyheterna. Man kan omöjligt hinna med att intressera sig för allt, man måste till en viss grad förbli likgiltig för sina medmänniskor. Men någon gång behöva också vi förströelse. Någon gång måste även våra själar eldas av hänförelse. — Ett av dessa tillfällen var när "mannen utan minne" talade i radio. Ingenting, som kunde anstränga oss. Men sensationellt!

Mötesplatsen.

F ö r e n i n g e n F r i s i n n a d e K v i n n o r i E s k i l s t u n a hade d. 9 nov. ett sammanträde, vid vilket fröken E l i s a b e t h T a m m, Fogelstad, talade över ämnet N å g r a i n t r y c k f r å n d e s e n a s t e å r e n s p o l i t i s k a u t v e c k l i n g.

Vi anföra i sammandrag avslutningen av fröken Tamms föredrag:

"Två makter gå sida vid sida, majoritetens och penningens. Det är majoritetens, som styr till det yttre, den segrar vid val, den avgör besluten, den rår alltid till synes. Visserligen lämnar den ifrån sig den verkställande makten till byråkratin, till ämbetsverk och nya ämbetsverk. Där mötas höger och socialdemokrater. Socialdemokraterna finna i byråkratin sakkunskap utan att behöva hålla sig inom partigränserna, högern lämnar hellre makten till tjänstemän än till socialdemokrater. Majoriteten är säker på sin sak. Under tiden går penningens makt sin väg fram. Den låter de politiska partierna tro, att de ha bestämmanderätten. Den ger dem till och med förlagskapital, lånar ut till allt och alla. Stat, kommuner, enskilda företag och företagare låna. Och vad är det, som sker. Kapitalet samlas på allt färre och färre händer, banker, bolag och ett fåtal enskilda. Och får det fortgå, säger penningens makt en vacker dag till majoritetens: b e t a l a. Vad har den då att betala med? Med sina fri- och rättigheter. Kommer majoriteten att betala det dyra priset utan strid? Antagligen inte. Det blir klasskampens avgörande skede, det skede, som inletts genom den b o r g e r l i g a s a m l i n g e n.

Kan detta undvikas! I så fall endast genom en förverkligad demokrati. Inte bara ett genombrott, som visar oss på demokratin och gör några famlande och oformliga försök, som få namn av demokrati. Utan en sann och upplyst demokrati. Som skapar och ger rum för ledare från alla partier och samhällslager! Som gör det delade ansvaret — inte som nu till ingens — utan så starkt, att det bryter väg genom formerna för det levande livet. En demokrati, som gör rättvisa åt var enskild så att samhällets danas därefter."

Efter föredraget följde diskussion i fredsfrågan.

Vid mötet, som präglades av den bästa stämning förekom även solosång av fröken Elna Fernström samt körsång av en damkör.

Med anledning av artikeln "Ett fall för lagstiftare att beakta" i nr 45 av Tidevarvet företogs en insamling till förmån för den sjuka hustrun. Summan översändes till Tidevarvets Rådfrågningsbyrå i Stockholm.

E. G.

1. "Det här blir trovligt", tänker Ni, då Ni skärskådar Er slitna kaffe- och teservis, ert nötta bordsilver, vilket allt skiftar i en smutsgul färgton. "Hur skall jag få det här fint tills gästerna komma?"

2. Men Ni behöver ej förtvivla. Saponarias Flytande silver finns att tillgå överallt. Flytande silver ger på ett ögonblick hela Eder silveruppsättning ett utseende som det komme direkt från guldsmedens verkstad. Flytande silver försilvrar medan det putsar och polererar Ert silver.

3. Flytande silver angriper ej metallen, utan ju oftare föremålen putsas, desto tjockare blir silverlagret. Alla andra putsmedel slita silvret, Flytande silver konserverar det.

Flytande silver demonstreras å Bygge- och Bo-utställningen å Liljevalchs konsthall i Stockholm, Svenska Mässan i Göteborg samt å utställningarna i Karlstad och Falun.

Flytande silver försäljes i välsorterade färg-, kemikalie-, järn- och specerieaffärer samt guldsmedsaffärer.

Pris per 1/1 flaska Kr. 3:50. Provflaska Kr. 1:25.

Generalagenter:
GYLLING & CO.,
Regeringsgatan 5, Sthlm. T. N. 198 76.